

W.I.LENIN

**DRUGI OGÓLNOROSYJSKI ZJAZD RAD DELEGATÓW
ROBOTNICZYCH I ŻOŁNIERSKICH**

25–26 PAŹDZIERNIKA (7–8 LISTOPADA) 1917 r.

Źródło: *W.I. Lenin, Dzieła Wybrane tom II wyd. Książka i Wiedza, str 235-250 Warszawa 1949*

Wersja elektroniczna: *Władza Rad (www.1917.net.pl), 2013*

**DRUGI OGÓLNOROSYJSKI ZJAZD RAD DELEGATÓW
ROBOTNICZYCH I ŻOŁNIERSKICH
25—26 PAŹDZIERNIKA (7—8 LISTOPADA) 1917 r.**

I

DO ROBOTNIKÓW, ŻOŁNIERZY I CHŁOPÓW!

Drugi Ogólnorosyjski Zjazd Rad Delegatów Robotniczych i Żołnierskich został otwarty. Reprezentowana jest na nim ogromna większość Rad. W zjeździe uczestniczy również szereg delegatów Rad Chłopskich. Pełnomocnictwa ugodowego CIK wygasły. Opierając się na woli ogromnej większości robotników, żołnierzy i chłopów, opierając się na dokonanym w Piotrogradzie zwycięskim powstaniu robotników i garnizonu, zjazd bierze władzę w swe ręce.

Rząd Tymczasowy został obalony. Większość członków Rządu Tymczasowego jest już aresztowana.

Władza Radziecka proponuje wszystkim narodom natychmiastowy pokój demokratyczny i natychmiastowe zawieszenie broni na wszystkich frontach. Zapewni ona oddanie gruntów obszarniczych, apanażowych i klasztornych bez odszkodowania do dyspozycji komitetów chłopskich, obroni prawa żołnierza realizując całkowitą demokratyzację armii, ustanowi kontrolę robotniczą nad produkcją, zapewni zwołanie we właściwym czasie Zgromadzenia Ustawodawczego, zatroszczy się o dostawę zboża do miast i artykułów pierwszej potrzeby na wieś, zapewni wszystkim narodom zamieszkującym Rosję rzeczywiste prawo do samookreślenia.

Zjazd postanawia: cała władza w terenie przechodzi w ręce Rad Delegatów Robotniczych, Żołnierskich i Chłopskich, które też powinny zapewnić prawdziwy ład rewolucyjny.

Zjazd wzywa żołnierzy w okopach do czujności i wytrwałości. Zjazd jest pewien, że armia rewolucyjna potrafi obronić rewolucję od wszelkich zakusów imperializmu, aż do chwili, kiedy nowy rząd dopnie zawarcia demokratycznego, który proponuje bezpośrednio wszystkim narodom.

Nowy rząd przedsięwzięmie wszelkie kroki, aby w drodze zdecydowanej polityki rekwizycyjnej i opodatkowania klas posiadających zaopatrzyć armię rewolucyjną we wszystko, co niezbędne, oraz poprawi sytuację rodzajną żołnierskich.

Kornilowcy — Kiereński, Kaledin i inni — czynią próby skierowania wojsk na Piotrogród. Kilka oddziałów, które, posługując się podstępem wysłał Kiereński, przeszło na stronę powstańczego ludu.

Żołnierze, wystąpcie czynnie przeciwko kornilowcowi Kiereńskiemu !

Mieście się na baczności !

Kolejarze, zatrzymujcie wszystkie transporty wysyłane przez Kiereńskiego na Piotrogród!

Żołnierze, robotnicy, pracownicy umysłowi — losy rewolucji i losy po koju demokratycznego są w waszych rękach!

Niech żyje rewolucja!

Ogólnorosyjski Zjazd Rad Delegatów Robotniczych i Żołnierskich Delegacji Rad Chłopskich

„Rabocziy i Soldat” nr 9, 26 października (8 listopada) 1917 r.

REFERAT O POKOJU WYGŁOSZONY 26 PAŹDZIERNIKA (8 LISTOPADA)

Zagadnienie pokoju — to zagadnienie palące, to bolączka naszych dni. Wiele o nim mówiono, pisano i wszyscy zapewne niemało dyskutowaliście na ten temat. Toteż pozwólcie mi przejść do odczytania deklaracji, którą będzie musiał wydać wybrany przez was rząd.

DEKRET O POKOJU

Rząd robotniczy i chłopski, utworzony przez rewolucję 24—25 października i opierający się na Radach Delegatów Robotniczych, Żołnierskich i Chłopskich, proponuje wszystkim wojującym narodom i ich rządów niezwłocznie rozpocząć rokowania o sprawiedliwy, demokratyczny pokój.

Za pokój sprawiedliwy, czyli demokratyczny, którego pragnie przytłaczająca większość wyczerpanych, znużonych i znękanych przez wojnę robotników i klas pracujących wszystkich krajów wojujących — za pokój, którego w sposób najbardziej wyraźny i uporczywy żądali robotnicy i chłopcy rosyjscy po obaleniu monarchii carskiej — za taki pokój rząd uważa natychmiastowy pokój bez aneksyj (tj. bez zaboru cudzych ziem, bez przyłączenia przemocą obcych narodowości) i bez kontrybucyj.

Rząd Rosji proponuje wszystkim narodom wojującym niezwłoczne zawarcie takiego pokoju, wyrażając gotowość poczynienia natychmiast, bez najmniejszej zwłoki, wszystkich decydujących kroków, aż do ostatecznego zatwierdzenia wszystkich warunków

takiego pokoju przez pełnomocne zgromadzenia przedstawicieli ludu wszystkich krajów i wszystkich narodów.

Przez aneksję, czyli zabór obcych ziem rząd — zgodnie ze świadomością prawną, właściwą demokracji w ogóle, a klasom pracującym w szczególności — rozumie wszelkie przyłączenie do wielkiego lub silnego państw małej lub słabej narodowości bez ściśle, wyraźnie i dobrowolnie wyrażonej zgody i chęci tej narodowości, niezależnie od tego, kiedy to przymusowe przyłączenie zostało dokonane, jak również niezależnie od tego, jak dalece rozwinięty lub zacofany jest naród przemocą przyłączany lub przemocą utrzymywany w granicach danego państwa. Niezależnie wreszcie od tego, czy naród ten znajduje się w Europie, czy też w odległych krajach zaoceanicznych.

Jeśli jakikolwiek bądź naród jest utrzymywany w granicach danego państwa przemocą; jeśli wbrew wyrażonemu przezeń życzeniu — niezależnie od tego, czy życzenie to znalazło wyraz w prasie, na zgromadzeniach ludowych, w uchwałach partyj czy też w zaburzeniach i powstaniach przeciw uciskowi narodowemu — nie udziela mu się prawa, by w swobodnym głosowaniu, bez najmniejszego przymusu, po całkowitym wycofaniu wojsk narodu przyłączającego lub w ogóle silniejszego rozstrzygnął kwestię form swego bytu państwowego — to jego przyłączenie jest aneksją, tj. zaborem i aktem przemocy.

Dalsze prowadzenie tej wojny o to, jak podzielić między silne i bogate narody zagarnięte przez nie słabe narodowości, rząd uważa za największą zbrodnię wobec ludzkości i uroczyście oświadcza, że gotów jest natychmiast podpisać warunki pokoju, który by położył kres tej wojnie na wymienionych warunkach, jednakowo sprawiedliwych dla wszystkich bez wyjątku narodowości.

Jednocześnie rząd oświadcza, że bynajmniej nie uważa wymienionych wyżej warunków pokoju za ultymatywne, tzn. że zgadza się na rozpatrzenie również wszelkich innych warunków pokoju, nalegając jedynie na możliwie szybkie zaproponowanie ich przez jakikolwiek bądź z wojujących krajów oraz na to, by były całkowicie jasne, by bezwzględnie wykluczały jakąkolwiek dwuznaczność i jakąkolwiek tajemnicę przy proponowaniu warunków pokoju.

Rząd znosi tajną dyplomację, wyraża ze swej strony stanowczy zamiar prowadzenia wszystkich rokowań zupełnie jawnie wobec całego narodu I przystępuje natychmiast do ogłoszenia w całości tajnych traktatów, potwierdzonych lub zawartych przez rząd obszarników i kapitalistów w okresie od lutego do 25 października 1917 roku. Całą zawartość tych tajnych traktatów, ponieważ ma ona na celu, jak to było w większości wypadków, zapewnienie korzyści i przywilejów rosyjskim obszarnikom i kapitalistom . utrzymanie lub powiększenie aneksji wielkoruskich — rząd ogłasza za bezwarunkowo i niezwłocznie anulowaną.

Zwracając się do rządów i narodów wszystkich krajów z propozycją tychmiastowego rozpoczęcia jawnych rokowań o zawarcie pokoju, wyraża ze swej strony gotowość prowadzenia tych rokowań zarówno na piśmie, telegraficznie, jak też drogą rokowań między przedstawicielami różnych krajów lub też na konferencji tych przedstawicieli. W celu ułatwienia takich rokowań rząd mianuje swego pełnomocnego przedstawiciela w krajach neutralnych.

Rząd proponuje wszystkim rządom i narodom wszystkich krajów wojujących niezwłoczne zawarcie zawieszenia broni, przy tym ze swej strony uważa za pożądane, aby to zawieszenie broni zawarte było co najmniej na 3 miesiące, tj. na taki okres, w ciągu którego całkowicie możliwe jest zarówno zakończenie rokowań pokojowych z udziałem przedstawicieli wszystkich bez wyjątku narodowości lub narodów wciągniętych do wojny lub zmuszonych do udziału w niej, jak też zwołanie pełnomocnych zgromadzeń przedstawicieli narodu we wszystkich krajach w celu ostatecznego zatwierdzenia warunków pokoju.

Zwracając się z tą propozycją pokoju do rządów i narodów wszystkich krajów wojujących, tymczasowy rząd robotniczy i chłopski Rosji zwraca się także w szczególności do uświadomionych robotników trzech najbardziej przodujących narodów ludzkości i największych państw uczestniczących w obecnej wojnie: Anglii, Francji i Niemiec. Robotnicy tych krajów oddali największe usługi sprawie postępu i socjalizmu; wspaniałe przykłady ruchu czartystowskiego⁶¹ w Anglii, szereg rewolucji posiadających światowe znaczenie historyczne, dokonanych przez proletariat francuski, wreszcie bohaterska walka przeciw ustawom wyjątkowym w Niemczech oraz będąca wzorem dla robotników całego świata długotrwała, uporczywa, zdyscyplinowana praca nad stworzeniem masowych organizacji proletariackich w Niemczech.

Wszystkie te wzory bohaterstwa proletariackiego i twórczości dziejowej są dla nas rękojmią, że robotnicy wymienionych krajów rozumieją stojące teraz przed nimi zadania wyzwolenia ludzkości

okropności wojny i jej następstw, że robotnicy ci swą wszechstronną, zdecydowaną, ofiarną, energiczną działalnością pomogą nam pomyślnie doprowadzić do końca sprawę pokoju, a zarazem sprawę wyzwolenia prawiących i wyzyskiwanych mas ludności z wszelkiej niewoli i wszelkiego wyzysku.

Rząd robotniczy i chłopski, utworzony przez rewolucję 24—25 października i opierający się na Radach Delegatów Robotniczych, Żołnierskich opskich, powinien natychmiast rozpocząć rokowania pokojowe. Nasze wezwanie powinno być skierowane zarówno do rządów jak i do narodów Nie możemy ignorować rządów, albowiem wówczas odwleka się możliwość zawarcia pokoju, czego rządowi ludowemu nie wolno czynić, nie mam jednak żadnego prawa nie zwrócić się jednocześnie i do narodów. Wszędzie istnieje rozdźwięk między rządami a narodami, dlatego też powinniśmy po. móc narodom wmieszać się do spraw wojny i pokoju. My oczywiście ze wszystkich sił będziemy bronili całości naszego programu pokoju bez aneksyj i kontrybucyj. Nie odstąpimy od tego programu, ale musimy wytrącić z rąk naszych wrogów możliwość powiedzenia, że ich warunki są inne i że dlatego nie mają po co rozpoczynać z nami rokowań Nie, powinniśmy pozbawić ich tej korzystnej pozycji i nie stawiać swych warunków w sposób ultymatywny. Dlatego też włączyliśmy tezę, że rozpatrzemy wszelkie warunki pokoju, wszystkie propozycje.

Rozpatrzemy, ale to nie znaczy jeszcze, że przyjmiemy. Wniesiemy je pod obrady Zgromadzenia Ustawodawczego, które już będzie władne rozstrzygnąć, w czym wolno i w czym nie wolno czynić ustępstw. Walczymy z oszukaństwem rządów: wszystkie one mówią o pokoju, o sprawiedliwości, w rzeczywistości zaś prowadzą grabieżcze wojny zaborcze. Ani jeden rząd nie powie tego wszystkiego, co myśli. My zaś jesteśmy przeciw tajnej dyplomacji i będziemy działali jawnie wobec całego narodu. Nie zamykamy i nie zamykaliśmy oczu na trudności. Nie można położyć kresu wojnie odmową jej prowadzenia, wojny nie może zakończyć jedna strona. Proponujemy zawieszenie broni na trzy miesiące, ale nie odrzucamy też krótszego terminu, aby przemęczona armia choć na pewien czas mogła swobodnie odetchnąć; poza tym jest też rzeczą konieczną zwołanie we wszystkich kulturalnych krajach zgromadzeń ludowych w celu omówienia warunków.

Proponując natychmiastowe zawarcie zawieszenia broni zwracamy się do uświadomionych robotników tych krajów, które wiele zdziałały dla rozwoju ruchu proletariackiego. Zwracamy się więc do robotników Anglii, gdzie istniał ruch czartystowski, do robotników Francji, którzy niejednokrotnie w powstaniach ujawnili ogromną moc swej świadomości klasowej, I do robotników Niemiec, którzy podołali walce z ustawą o socjalistach i stworzyli potężne organizacje.

W manifeście z 14 marca proponowaliśmy obalić bankierów, sami jednak swoich nie tylko nie obaliliśmy, lecz nawet zawarliśmy z nimi sojusz. Teraz obaliliśmy rząd bankierów.

Rządy i burżuazja dołożą wszelkich wysiłków, ażeby się zjednoczyć i utopić we krwi rewolucję robotniczą i chłopską. Ale trzy lata wojny dostatecznie nauczyły masy. Dowodem tego jest ruch na rzecz Rad w innych krajach. powstanie we flocie niemieckiej stłumione przez junkrów kata Wilhelma. Wreszcie należy pamiętać, że mieszkamy nie w głębi Afryki lecz w Europie, gdzie wszystko staje się szybko wiadome.

Ruch robotniczy weźmie górę i utoruje drogę do pokoju i socjalizmu.

(Długotrwałe niemilkające oklaski).

**„Izwestija CIK” nr 208, 27
października 1917 r.
Prawda” nr 171, 10
listopada (28 października)
1917 r.**

**Dziela, 4 wyd ros., t
26, str. 217-221.**

SŁOWO KOŃCOWE DO REFERATU O POKOJU WYGŁOSZONE 26 PAŹDZIERNIKA (8 LISTOPADA)

Nie będę poruszał ogólnego charakteru deklaracji. Rząd, który zostanie utworzony przez wasz zjazd, będzie mógł wnieść również zmiany dotyczą, ce punktów nieistotnych.

Będę się wypowiadał stanowczo przeciwko ultymatywnemu charakterowi naszego żądania pokoju. Ultymatywność może się okazać zgubna dla całej naszej sprawy. Nie możemy wymagać, aby jakieś nieznaczące odstępstwo od naszych żądań dawało rządowi imperialistycznym możliwość twierdzenia, że nie można było rozpocząć rokowań pokojowych wskutek naszej nieustępliwości.

Nasze wezwanie roześlemy wszędzie, wiedzieć o nim będą wszyscy. Nie będzie można ukryć warunków wysuniętych przez nasz rząd robotniczo-chłopski.

Nie można ukryć naszej robotniczo-chłopskiej rewolucji, która obaliła rząd bankierów i obszarników.

Jeżeli postawimy sprawę ultymatywnie, rządy mogą nie dać odpowiedzi, jeżeli zaś wezwanie będzie zredagowane w myśl naszego ujęcia — będą musiały odpowiedzieć. Niechaj każdy dowie się, co myślą ich rządy. Nie chcemy tajemnic. Chcemy, aby rząd był zawsze pod kontrolą opinii publicznej swego kraju.

Co powie chłop jakiejś oddalonej guberni, jeśli wskutek naszego ultymatywnego postawienia sprawy nie będzie wiedział, czego chce inny rząd Powie on: towarzysze, dlaczego przekreśliliście możliwość zaproponowania jakichkolwiek innych warunków pokoju. Ja bym je rozważył, rozpatrzył, a następnie wskazałbym moim przedstawicielom w Zgromadzeniu Ustawodawczym jak mają postąpić. Jestem gotów walczyć w sposób rewolucyjny o słuszne warunki, jeśli rządy nie zgodzą się, ale dla niektórych kraj mogą powstać takie warunki, iż gotów będę zaproponować tym rządowi, walczyły one dalej same. Całkowite urzeczywistnienie naszych idei zależy tylko od obalenia całego ustroju kapitalistycznego. Oto co może nam powiedzieć chłop i oskarży nas o nadmierną nieustępliwość również w kwestiach drobnych, wówczas gdy my przede wszystkim powinniśmy zdemaskować ca)ą nikkzemność, cale łotrostwo burżuazji i jej

ukoronowanych i nie ukoronowanych katów stojących na czele rządów.

Nie wolno nam, nie powinniśmy dawać rządowi możliwości osłonięcia się naszą nieustępliwością i ukrycia przed narodami celów, w imię których pędzą je na rzeź. Jest to kropla, ale nie wolno nam, nie powinniśmy rezygnować z tej kropli, która drąży fundament burżuazyjnej zaborczości.

Ułtymatywność ułatwi sytuację naszych przeciwników. My zaś ujawnimy narodowi wszystkie warunki. Wszystkie rządy skonfrontujemy z naszymi warunkami, a one niech dadzą odpowiedź swym narodom. Wszystkie propozycje pokoju prześlemy do zadecydowania Zgromadzeniu Ustawodawczemu.

Jest jeszcze jedna sprawa, na którą, towarzysze, powinniście zwrócić baczną uwagę. Tajne traktaty muszą być opublikowane. Punkty dotyczące aneksyj i kontrybucyj muszą być anulowane. Istnieją, towarzysze, różne punkty – wszak grabieżcze rządy zawierały traktaty nie tylko w sprawie grabieży; w traktatach tych istniały przecież również konwencje gospodarcze oraz różne inne punkty o dobrych stosunkach sąsiedzkich.

Nie wiążemy sobie rąk traktatami. Nie damy omotać się traktatami. Odrzucamy wszystkie punkty dotyczące grabieży i przemocy, lecz chętnie się zgodzimy na wszystkie punkty, w których zawarte są warunki dobrych stosunków sąsiedzkich i konwencje gospodarcze, tych punktów odrzucać nie możemy. Proponujemy zawieszenie broni na przeciąg trzech miesięcy, opowiadamy się za długotrwałym okresem, dlatego że narody są zmęczone, dlatego że narody spragnione są wytchnienia po tej krwawej rzezi, trwającej czwarty rok. Powinniśmy zrozumieć, że narody muszą rozważyć warunki pokoju, dać wyraz swej woli, że bierze w tym udział parlament, zaś wymaga czasu.

Domagamy się długotrwałego zawieszenia broni po to, by armia znajdująca się w okopach odetchnęła od tego koszmaru ciągłych mordów, lecz nie odrzucamy propozycji zawieszenia broni i na krótszy okres; propozycje te rozpatrzymy i będziemy musieli je przyjąć, nawet jeżeli zaproponują nam zawieszenie broni na okres miesiąca lub półtora. Nasza propozycja zawieszenia broni również nie powinna być ultymatywna, nie damy bowiem naszym wrogom możliwości ukrycia przed narodami całej prawdy powoływaniem się na naszą nieustępliwość. Propozycja nie powinna być ultymatywna, albowiem zbrodniczy jest rząd, który nie pragnie zawieszenia broni. Jeśli zaś naszej propozycji zawieszenia broni nie nadamy charakteru ultymatywnego, tym samym doprowadzimy te rządy do tego, że wystąpią wobec narodu

jako rządy zbrodniarzy, a z takimi zbrodniarzami narody nie będą robiły ceregieli. Odpowiadają nam, że nieultymatywny charakter ujawni naszą niemoc, czas jednak zerwać z wszelką obłudą burżuazyjną, kiedy mowa o sile narodu. Siła tak jak ją przedstawia burżuazja, polega na tym, że masy posłuszne komendzie rządów imperialistycznych ślepo idą na rzeź. Burżuazja jedynie wówczas uważa państwo za silne, kiedy może ono całą potęgą aparatu rządowego rzucić masy tam, dokąd chcą je rzucić burżuazyjni władcy.

My mamy inne pojęcie o sile. Według naszych pojęć państwo jest silne świadomością mas. Państwo jest silne wówczas, kiedy masy o wszystkim wiedzą, o wszystkim mogą wydać sąd i wszystko czynią świadomie. Nie mamy żadnego powodu, by obawiać się powiedzieć prawdę o znużeniu, albowiem jakie państwo obecnie nie jest znużone i jaki naród nie mówi o tym otwarcie? Spójrzcie na Włochy, gdzie na gruncie tego znużenia zrodził się długotrwały ruch rewolucyjny, który wysunął żądanie zaprzestania rzezi. Czyż w Niemczech nie odbywają się masowe demonstracje robotnicze, na których rzucają się hasła zaprzestania wojny? Czyż nie znużenie było przyczyną powstania we flocie niemieckiej, tak bezwzględnie zduszonego przez kata Wilhelma i jego zauszników ⁸²? Jeśli tego rodzaju zjawiska są możliwe w kraju tak zdyscyplinowanym jak Niemcy, gdzie zaczyna się mówić o znużeniu, o zaprzestaniu wojny, to nie mamy się czego obawiać, gdy oświadczymy otwarcie to samo, jest to bowiem prawda jednakowo niewątpliwa zarówno dla nas jak i dla wszystkich krajów wojujących, a nawet nie wojujących.

**„Prawda” nr 171,
10 listopada (28 października) 1917 r.
Dzieła, 4 wyd, ros., t. 26.
str. 222–224.**

REFERAT W SPRAWIE ZIEMI WYGŁOSZONY 26 PAŹDZIERNIKA (8 LISTOPADA)

Sądzimy, że rewolucja dowiodła i wykazała, jak ważne jest, ażeby kwestia ziemi była postawiona wyraźnie. Wybuch powstania zbrojnego, drugiej, Październikowej Rewolucji wyraźnie dowodzi, że ziemia powinna być oddana w ręce chłopów. Przystępstwo popełniał rząd, który został obalony, oraz ugodowe partie mieńszewików i s.-r., które pod różnymi pretekstami odwlekaly rozwiązanie kwestii rolnej i doprowadziły przez to kraj do ruiny i do powstania chłopskiego. Ich słowa o pogromach i anarchii na wsi brzmią fałszem i są tchórzliwym oszustwem. Gdzie i kiedy pogromy i anarchia wywoływane były przez rozumne zarządzenia? Gdyby rząd postępował rozumnie i gdyby jego zarządzenia czyniły zadość potrzebom biedoty wiejskiej, to czyż masę chłopską ogarnęłoby wzburzenie? Wszystkie jednak zarządzenia rządu, aprobowane przez Rady Awksentjewa i Dana, wymierzone były przeciwko chłopom i zmusiły ich do powstania.

Wywoławszy powstanie rząd zaczął krzyczeć o pogromach i anarchii, które sam wywołał. Chciał je zdławić żelazem i zatopić we krwi, ale sam został zmieciony przez powstanie zbrojne rewolucyjnych żołnierzy, marynarzy i robotników.

Rząd rewolucji robotniczo-chłopskiej przede wszystkim musi rozwiązać kwestię ziemi — kwestię, która może uspokoić i zadowolić ogromne masy biedoty chłopskiej. Przeczytam wam punkty dekretu, który powinien wydać wasz Rząd Radziecki. W jednym z punktów tego dekretu umieszczony jest nakaz dla komitetów rolnych, ułożony na podstawie 242 nakazów terenowych Rad Delegatów Chłopskich.

DEKRET W SPRAWIE ZIEMI

1) Obszarniczą własność ziemi znosi się natychmiast bez jakiegokolwiek wykupu.

Majątki obszarnicze jak również wszystkie ziemie apanażowe, klasztorne, kościelne, z całym ich żywym i martwym inwentarzem, zabudowaniami dworskimi i wszystkim, co do nich należy, oddane zostają, do czasu zwołania Zgromadzenia Ustawodawczego, do dyspozycji gminnych komitetów rolnych i powiatowych Rad Delegatów Chłopskich.

2) Wszelkie niszczenie konfiskowanego mienia, które odtąd należy do całego narodu, ogłasza się za ciężkie przestępstwo, karane przez sąd rewolucyjny. Powiatowe Rady Delegatów Chłopskich przedsięwzją wszelkie niezbędne środki w celu utrzymania jak najsurowszego porządku w czasie konfiskowania majątków obszarniczych, w celu określenia, w jakich rozmiarach i jakie mianowicie obszary ziemi podlegają konfiskacie, w celu sporządzenia dokładnego spisu całego konfiskowanego mienia i w celu jak najsurowszej rewolucyjnej ochrony całej przechodzącej do rąk ludu gospodarki rolnej ze wszystkimi zabudowaniami, narzędziami, bydłem, zapasami produktów itp.

3) Przy urzeczywistnianiu wielkich przeobrażeń rolnych, do chwili ostatecznego zdecydowania ich przez Zgromadzenie Ustawodawcze, należy kierować się wszędzie następującym nakazem chłopskim, ułożonym na podstawie 242 terenowych nakazów chłopskich przez redakcję gazety „Iz- wiestija Wsierossijskowo Sowietu Krestjanskich Dieputatow” („Wiadomości Ogólnorosyjskiej Rady Delegatów Chłopskich”. — Red.) i ogłoszonym w numerze 88 tej gazety (Piotrogród, nr 88, 19 sierpnia 1917 r.).

4) Grunty szeregowych chłopów i szeregowych kozaków nie podlegają konfiskacie.

Nakaz chłopski w sprawie ziemi

„Kwestia ziemi w całej swej rozciągłości może być rozstrzygnięta jedynie przez ogólnonarodowe Zgromadzenie Ustawodawcze.

Najsprawiedliwsze rozwiązanie kwestii rolnej powinno być następujące:

1) *Prawo prywatnej własności ziemi znosi się na zawsze; ziemia nie może być ani sprzedawana, ani kupowana, ani oddawana w dzierżawę lub zastawiana, ani zbywana w jakikolwiek inny sposób.*

Wszystkie ziemie: państwowe, apanażowe, gabinetowe, klasztorne, kościelne, posesyjne, majoratowe, prywatne, gromadzkie i chłopskie itd., zostają wyłączone bez odszkodowania, stają się mieniem ogólnonarodowym i przechodzą na użytkowanie wszystkich tych, którzy na nich pracują.

Osobom, które z powodu przewrotu majątkowego poniosą straty, przyznaje się i6* dynie prawo do pomocy społecznej na czas niezbędny do przystosowania się do nowych warunków bytu.

2) *Wszystkie bogactwa wnętrza ziemi: ruda, ropa naftowa, węgiel, sól itd., a także lasy i wody, posiadające znaczenie ogólnopaństwowe, przechodzą na wyłączne użytkowanie państwa. Wszystkie drobne rzeki, jeziora, lasy itd. przechodzą na użytkowanie gromad pod warunkiem, że zarządzać nimi będą lokalne organy samorządowe.*

3) *Grunta, na których istnieją gospodarstwa o wysokiej kulturze: sady, plantacje, dowlia rozsąd, szkółki, oranżerie itp., nie podlegają podziałowi, lecz zostają przekształcone w gospodarstwa wzorowe i przechodzą na wyłączne użytkowanie państwa lub gromad, zależnie od swych rozmiarów i znaczenia.*

Miejskie i wiejskie działki zagrodowe wraz z ogródkami domowymi i sadami pozostają w użytkowaniu obecnych właścicieli, przy czym rozmiary samych działek i wysokość podatków za ich użytkowanie zostaną określone w drodze ustawodawczej.

3) *Stadniny koni, państwowe i prywatne gospodarstwa hodowlane rasowego bydła oraz ptactwa domowego itd. ulegają konfiskacie, stają się mieniem ogólnonarodowym i przechodzą na wyłączne użytkowanie bądź państwa, bądź gromady — zależnie od swych rozmiarów i znaczenia.*

Kwestia wykupu podlega rozpatrzeniu przez Zgromadzenie Ustawodawcze.

5) *Cały żywy i martwy inwentarz gospodarczy gruntów skonfiskowanych przechodzi bez wykupu na wyłączne użytkowanie państwa lub gromady — zależnie od swych rozmiarów i znaczenia.*

Konfiskata inwentarza nie dotyczy chłopów małorolnych.

6) *Prawo użytkowania ziemi otrzymują wszyscy obywatele państwa rosyjskiego (bez różnicy płci), którzy chcą uprawiać ziemię własną pracą, przy pomocy swej rodziny lub w zrzeczeniu i*

tylko dopóty, dopóki są zdolni do jej uprawiania. Praca najemna jest zakazana.

W wypadku kiedy niezdolność do pracy któregokolwiek członka gromady wiejskiej trwa 2 lata, gromada obowiązująca się w tym okresie aż do odzyskania przezeń zdolności do pracy okazywać mu pomoc w drodze społecznej uprawy ziemi.

Rolnicy, którzy wskutek starości lub inwalidztwa utracili na zawsze możliwość osobistego uprawiania ziemi, tracą prawo do jej użytkowania, ale w zamian za to otrzymują od państwa zaopatrzenie emerytalne.

7) Użytkowanie ziemi powinno być wyrównawcze, tzn. ziemię dzieli się między pracujących zależnie od warunków lokalnych bądź według normy pracy, bądź według normy spożycia.

Formy użytkowania ziemi powinny być całkowicie swobodne — zagrodowa, chuto- rowa, gromadzka, arteiowa — zależnie od uchwał, jakie zapadną w poszczególnych wsiach i osiedlach.

8) Wszystkie ziemie, po wywłaszczeniu, zostają włączone do ogólnonarodowego funduszu rolnego. Podziałem ich między pracujących kierują terenowe i centralne organy samorządowe, poczynając od demokratycznie zorganizowanych bezstanowych gromad wiejskich i gmin miejskich, a kończąc na centralnych instytucjach obwodowych.

Fundusz rolny podlega periodycznie ponownym podziałom zależnie od przyrostu ludności i podniesienia wydajności i kultury rolnictwa.

Przy zmianie granic nadziałów pierwotny trzon nadziału powinien pozostać nietknięty.

Ziemia osób, które odpadły od gromady, przechodzi z powrotem do funduszu rolnego, przy czym pierwszeństwo w otrzymaniu działek po członkach, którzy odpadli, otrzymują najbliżsi ich krewni i osoby przez tych członków wskazane.

Wartość zainwestowanych w ziemię nawozów i melioracji (zasadnicze ulepszenia), o ile nie zostały one wykorzystane przy zwracaniu nadziału do funduszu rolnego, powinna być opłacona.

Jeśli w poszczególnych miejscowościach istniejący fundusz rolny okaże się niewystarczający na zaspokojenie potrzeb całej ludności miejscowej, to nadmiar ludności podlega przesiedleniu.

Organizację przesiedlenia, a także wydatki związane z przesiedleniem i zaopatrzeniem w inwentarz itd. winno wziąć na siebie państwo.

Przesiedlenie dokonywane jest w następującej kolejności: pragnący tego chłopci bezrolni, następnie występni członkowie gromady, dezertery itd. i wreszcie na podstawie losowania lub porozumienia".

Wszystko, co jest zawarte w tym nakazie, jako bezwarunkowy wyraz woli ogromnej większości uświadomionych chłopów całej Rosji, ogłasza się za ustawę tymczasową, która do chwili zwołania Zgromadzenia Ustawodawczego wchodzi w życie możliwie niezwłocznie, pewne zaś jej części — z nieodzowną stopniowością, którą powinny określać powiatowe Rady Delegatów Chłopskich.

Rozlegają się tu głosy, że sam dekret i nakaz zostały opracowane przez socjalistów-rewolucjonistów. Niech i tak

będzie. Czyż nie wszystko jedno, kto go opracował, ale my, jako rząd demokratyczny, nie możemy ominąć postanowienia powziętego od dołu przez lud, choćbyśmy się z nim nie zgadzali. W ogniu życia, stosując dekret w praktyce, wprowadzając go u siebie w terenie, chłopci sami rozumieją, gdzie jest prawda. I jeśli nawet chłopci pójdą w dalszym ciągu za socjalistami-rewolucjonistami, i jeśli nawet dadzą tej partii większość w Zgromadzeniu Ustawodawczym, to I wówczas powiemy: niech i tak będzie. Życie — to najlepszy nauczyciel i pokaże, kto ma słuszość. Niechaj chłopci rozstrzygną tę kwestię od jednego końca, a my będziemy ją rozstrzygali od drugiego. Życie zmusi nas do zbliżenia się w ogólnym potoku twórczości rewolucyjnej, w opracowywaniu nowych form państwowych. Powinniśmy iść za życiem, powinniśmy dać masom ludowym całkowitą swobodę działalności twórczej. Dawny rząd, obalony przez powstanie zbrojne, chciał rozstrzygnąć kwestię rolną przy pomocy nie usuniętej starej biurokracji carskiej. Ale zamiast tego, aby rozstrzygnąć zagadnienie, biurokracja walczyła tylko z chłopami. Chłopci nauczyli się czegoś w ciągu naszej ośmiomiesięcznej rewolucji, chcą się rozstrzygnąć wszystkie kwestie dotyczące ziemi. Dlatego też wypowiadamy się przeciw wszelkim poprawkom w projekcie tej ustawy, nie chcemy detalizacji, ponieważ piszemy dekret, a nie program działania. Rosja jest wielka i różne są w niej warunki lokalne; wierzymy, że chłopstwo samo lepiej od nas potrafi w sposób właściwy, tak jak należy, rozwiązać zagadnienie. Nie chodzi o to, czy będzie to w naszym duchu, czy też w duchu programu eserowskiego. Chodzi o to, by chłopstwo nabrato tego głębokiego przekonania, że na wsi nie ma już obszarników, i niech chłopci sami decydują o wszystkich kwestiach, niech sami urządzają swoje życie. (*Burzliwe oklaski*).

**„Izwiestija CIK” nr 209. 28
października 1917 r.
„Prawda” nr 171, 10 listopada
(28 października) 1917 r.
Dzieła. 4 wyd. ros., t. 26,
str. 225—229.**